

Dialoguri academice în epoca monologului. Correspondența științifică a antropologului Olga Necrasov

Petronela Podovei*

Cuvinte-cheie: antropologie, rasă, biografie intelectuală, schimburi academice, Francisc Iosif Rainer.

Introducere

De tradiția academică ieșeană se leagă nume care au contribuit semnificativ la dezvoltarea științelor în țara noastră, indiferent de schimbările la nivel politic sau social prin care a trecut Universitatea ieșeană. Îi menționăm pe Dragomir Hurmuzescu, cel care a înființat Școala de electricitate (1910), Ștefan Procopiu, descoperitorul *Efectului Procopiu*, de depolarizare a luminii (1929), sau Petre Jitariu, care a pus bazele Centrului de Cercetări Biologice din Iași (1968). În această categorie amintim și numele Olga Necrasov, cea care a dezvoltat și ridicat antropologia românească la nivelul marilor școli de antropologie din Europa. Portretul academic, cuprinzând activitatea didactică și de cercetare a acesteia, face obiectul elaborării textului de față. Pentru a creiona un medalion al antropologului de talie mondială, accentul va fi pus, în mod special, pe biografia științifică și pe profilul academic internațional.

Personalitate cu notorietate, Olga Necrasov și-a pus amprenta în dezvoltarea științei omului la catedra Facultății de Științe din Iași, rămânând în memoria multora ca un reper în *Antropologie*. Cu diferite ocazii, o parte dintre foștii studenți au alcătuit studii despre biografia antropologului ieșean, fără a insista însă asupra relației cu mediul academic „din afară”. Academicianul Constantin Toma a publicat de curând o serie de articole¹ în revistele de specialitate, unde a evocat activitatea didactică.

* Muzeograf, Muzeul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

¹ Constantin Toma, „Academician Olga Necrasov la a 80-a aniversare”, în *Analele Științifice*, serie nouă, sect. II, Biologie, 1990, p. 121-122; Idem, „Dascăl și savant,

Profesorul Alexandru Manoliu², precum și cercetătoarele Maria Cristescu³ și Maria Știrbu⁴, cele cu care a colaborat vreme de mai mulți ani la cercetările de antropologie românească, s-au ocupat de realizarea unor meda-lioane biografice cu ocazia momentelor aniversare. Un volum apărut în anul 2010, la Iași, coordonat de Maria Știrbu, Luminița Bejenaru și Constantin Toma⁵, constituie un omagiu adus academicianului Olga Necrasov la împlinirea a 100 de ani de la nașterea sa. Volumul include lucrări reprezentative de paleontologie, studii care au dus către afir-marea cercetării românești la nivel european, din a doua jumătate a secolului al XX-lea etc. Aceste studii demonstrează că Olga Necrasov nu a fost doar un cercetător și profesor recunoscut, ci și un mentor, care a știut să își formeze studenții pentru a exista o continuitate în domeniul *Antropologie*. Chiar ea afirma că este nevoie „să adopte un sistem de lucru «cot la cot» cu elementele tinere [...] acest sistem a dat rezultate foarte bune”⁶. Aceste lucrări, desigur importante pentru a înțelege cariera academică a antropologului Necrasov, lasă încă loc de studiu și reflecție asupra parcursului personal și profesional, atât în sine, cât mai ales în dialog cu centrele de cercetare europene.

Câmpul de investigație a fost potențat și completat de accesul la fondul personal „Olga Necrasov”⁷, care se află în Arhiva Muzeului

academician profesor doctor docent Olga Necrasov (I)”, în *Academica*, anul XIV, nr. 20, 2003, p. 50-52; Idem, „Dascăl și savant, academician profesor doctor docent Olga Necrasov (II)”, în *Academica*, anul XIV, nr. 21, 2003, p. 67-68; Idem, „Academician Profesor Doctor Docent Olga Necrasov (1910-2000). Profesorul și savantul care a prețuit tot ceea ce slujește vieții”, în *Historia Universitatis Iassensis*, vol. III, 2012, p. 289-293.

² Alexandru Manoliu, „Profesor doctor docent Olga Necrasov la a 70-a aniversare”, în *Memoriile Secțiilor Științifice*, seria IV, tom III, nr. 1, 1980, p. 481-483.

³ Maria Cristescu, „Omagiu profesorului doctor docent Olga Necrasov, cu ocazia aniversării a 75 de ani”, în *Memoriile Secțiilor Științifice*, seria IV, tom VI, nr. 2, 1985, p. 195-199; Olga Necrasov, Maria Cristescu, „Cercetări paleontologice privitoare la populațiile de pe teritoriul României”, în *Arheologia Moldovei*, XIII/1990, 1990, p. 173-223; Olga Necrasov, Maria Cristescu, *Curs de anatomia omului*, curs universitar, Iași, 1958 etc.

⁴ Maria Știrbu, „Arheozoologia în cercetările întreprinse de Olga Necrasov”, în *Arheologia Moldovei*, XXIX/2006, 2007, p. 219-221.

⁵ Luminița Bejenaru, Maria Știrbu, Constantin Toma, *Opera paleontologică. Olga Necrasov*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2010.

⁶ *Ibidem*, p. 19.

⁷ Fondul personal „Olga Necrasov” a fost structurat pe: Documente personale; Corespondență științifică (invitații la manifestări științifice, schimb de articole științifice, propuneri de a fi în comisii de doctorate sau de promovări ale unor cercetători străini, propuneri de a fi invitat de onoare în cadrul unor manifestări științifice) și Activitate științifică. Manuscrisele și lucrările se găsesc atât în limba română, cât și în limbile italiană, franceză, germană și rusă.

Universității, precum și de documentele din dosarele pentru acordarea gradelor didactice, care se află în Arhiva Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași⁸. Fondul personal „Olga Necrasov” a fost constituit în anul 2009, în urma donației cercetătoarei dr. Maria Bulai-Știrbu, din cadrul Institutului de Antropologie Iași, către Muzeul Universității. A fost inventariat în anul 2017 și este alcătuit din documente care se găsesc sub formă de manuscrise, dar și sub formă de copii xerox, în mai multe exemplare. Majoritatea actelor descriu viața științifică și mai puțin pe cea personală, ceea ce arată că este mai curând un fond academic, al catedrei și mai puțin unul personal.

Demersul nostru are în vedere activitatea academică a antropologului ieșean în plan internațional. În acest sens, vom încerca să răspundem la câteva întrebări, care să poată contura un portret complex al profesorului Olga Necrasov: care era relația profesională stabilită între Olga Necrasov și ceilalți antropologi de la institutele și universitățile de prestigiu din străinătate, având în vedere contextul politic?; a fost ea influențată de gândirea și metodele occidentale, având în vedere felul în care era percepută *antropologia* în zona comunistă a Europei?; a existat o influență din partea colaboratorilor asupra cercetărilor academicianului Olga Necrasov sau a influențat ea cercetările celorlalți?; a fost doar un schimb de articole sau chiar a existat un schimb de idei care au condus către elaborarea unor studii comune?

Articolul de față este un prim pas către o cercetare amplă asupra biografiilor științifice ale unor profesori de talie mondială, care au marcat fundamental viața academică ieșeană, așa cum a fost Olga Necrasov. Nu este doar o „memorie a spațiului academic”, ci un medalion care să reflecte atât relația cu lumea academică la nivel național și internațional, cât și modul în care s-a raportat la schimbările sociale și politice care au existat de-a lungul timpului la Universitatea ieșeană.

Biografie intelectuală

Olga Necrasov s-a născut la 1/14 septembrie 1910 în orașul Sankt-Petersburg (Rusia), în familia generalului țarist Constantin Necrasov⁹. În

⁸ Arhiva Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, fond Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, subfond Rectorat (în continuare AUAIC Rectorat), dosar nr. 506/1957; dosar nr. 4/1958; dosar nr. 67/1960; dosar nr. 23/1974.

⁹ Constantin Necrasov (1864-1917) a fost unul dintre generalii Armatei Țariste Ruse din Primul Război Mondial. În urma evenimentelor din anul 1917 din Rusia, acesta a plecat la Iași, unde s-a alăturat armatei române luptând pe frontul de la Oituz, apoi în Basarabia, unde a și decedat. La scurt timp după moartea generalului, Anastasia

urma evenimentelor din anul 1917 din Rusia, Olga Necrasov, împreună cu mama și fratele ei se refugiază, întâi la Chișinău, apoi în România, la Iași. Aceasta urmează școala primară și liceul în vechea capitală a Moldovei (Institutul Nôtre Dame de Sion), absolvind în anul 1928. Apoi se înscrie la studii universitare, la Facultatea de Științe a Universității din Iași (Secția Științe Naturale), pe care le-a absolvit în anul 1932. După susținerea lucrării de licență, în septembrie 1932, ocupă pozițiile de preparator (1932-1937), asistent (1937-1940), șef de lucrări (1940-1949), conferențiar (1949-1959)¹⁰ și profesor (1959-1975), inclusiv șef de catedră (1963-1973) la aceeași facultate a Universității din Iași. A predat cursuri de Anatomie comparată, Embriologie și Antropologie¹¹.

În ceea ce privește pregătirea profesională, aceasta s-a specializat întâi la Iași, sub îndrumarea profesorilor Paul Bujor, Ion Borcea și Ion G. Botez, după care, în perioada 1936-1938, pleacă în străinătate, pentru a efectua stagii de documentare și specializare. Pentru Serologie s-a specializat la Laboratorul de Bacterologie și Medicină Experimentală a Institutului de Igienă din Varșovia, sub îndrumarea profesorului Ludwik Hirszfild¹²; a aprofundat specializarea Anatomia umană și comparată la Institutul de Anatomie din Varșovia, pe lângă profesorul Edward Loth¹³; a urmat cursuri de Biometrie, Biostatistică și Craniologie la Institutul

Necrasov, mama Olgăi Necrasov, și fratele acesteia au murit din cauza unei maladii. Vezi Constantin Toma, „Academician Profesor Doctor Docent Olga Necrasov (1910-2000). Profesorul și savantul care a prețuit tot ceea ce slujește vieții”, în *Historia Universitatis Iassensis*, vol. III, 2012, p. 289.

¹⁰ În anul 1949 a fost numită conferențiar în specialitatea „Histologie și Embriologie” și câteva luni mai târziu și de „Anatomie comparată”. În 1951, în urma schimbării programului, a fost numită conferențiar în specialitatea „Anatomia omului, Histologie și Embriologie”. Mai târziu, în anul 1957, prin hotărârea Comisiei superioare de diplome, Olga Necrasov este numită în ianuarie conferențiar în specialitatea „Anatomie, Histologie, Embriologie”, iar în februarie, în specialitatea „Antropologie, Histologie și Embriologie”. Vezi AUAIC Rectorat, dosar nr. 506/1975, f. 1; dosar nr. 4/1958, f. 6.

¹¹ AUAIC Rectorat, dosar nr. 67/1960, f. 5.

¹² Ludwik Hirszfild (1884-1954) a fost imunolog, microbiolog și hematolog polonez. Este primul decan al Școlii Medicale Poloneze de la Universitatea Wrocław (Polonia). În 1952, a fondat Institutul de Imunologie și Terapie Experimentală al Academiei Poloneze de Științe, numit acum „Institutul de Imunologie și Medicină Experimentală Hirszfild”. Vezi, <https://www.kumc.edu/wwi/biography/hirszfilds.html> (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

¹³ Edward Loth (1884-1944) a fost anatomist, antropolog, doctor în Medicină și Filosofie. A lucrat ca asistent la Departamentul de Anatomie al Universității din Lvov. În 1914 a obținut diploma postdoctorală în anatomie și antropologie și a început prelegeri de anatomie normală și topografică la Lvov. Vezi <https://www.1944.pl/powstanczebiogramy/edward-loth,27768.html> (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

de Antropologie din Breslau, predate de profesorul Egon Freiherr von Eickstedt¹⁴; a urmat specializarea Antropometrie și Antropologie clasică la Institutul de Antropologie din München, pe lângă profesorii Th. Mollison și E. Breitingner¹⁵. La întoarcerea în țară, în 1940, susține teza de doctorat intitulată „Cercetări antropologice în N-E României”. După această dată, în 1942 i s-a acordat o bursă la Institutul Humboldt din Berlin. Și după 23 august 1944 Olga Necrasov își continuă cercetările în străinătate. După cum ea însăși preciza,

[...] realizarea unor schimburi de experiență în străinătate, a unor călătorii de documentare, participarea la manifestări științifice internaționale, mi-au permis să mă țin la curent cu mișcarea științifică mondială din domeniul specialităților mele¹⁶.

Activitatea didactică la Universitatea ieșeană a fost împărțită în două categorii. A predat cursurile de Anatomie umană, Citologie-Histologie și Embriologie, iar apoi pe cele de Anatomie comparată și de Antropologie. Totodată, a condus lucrările practice de Antropologie și de Paleobiologie, apoi de Anatomie comparată și umană, de Histologie și de Embriologie¹⁷. Făcând cercetări de anatomie comparată și de paleofaună, Necrasov a format o puternică școală și în aceste domenii.

În tot acest timp, Olga Necrasov a avut și o activitate social-politică intensă¹⁸. A colaborat cu Comitetul de Stat pentru cultură și artă, ținând numeroase conferințe de popularizare a culturii și artei (Iași, Bacău, București, Botoșani, Pitești), a contribuit la organizarea expoziției „Originea și evoluția omului” din București, a ținut prelegeri de specialitate pentru propagandiști (Iași și București), a făcut parte din Comitetul sindical pe Universitate¹⁹. Înainte de Război a manifestat înclinații politice de stânga,

¹⁴ Egon Freiherr von Eickstedt (1892-1965) a fost un renumit antropolog german, care a clasificat, în studiile sale, umanitatea în rase. Vezi <https://www.freiburg-postkolonial.de/Seiten/Egon-von-Eickstedt.htm> (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

¹⁵ AUAIC Rectorat, dosar nr. 23/1974, f. 11-12.

¹⁶ *Ibidem*, f. 12.

¹⁷ *Ibidem*, f. 13.

¹⁸ Fiind fiica unui general care a luptat în Armata Țaristă Rusă („general alb”), există posibilitatea ca Olga Necrasov să fi îmbrățișat noul regim din prudență, din teama de a nu exista eventuale represalii. Sau a făcut doar parte din categoria celor „oportuniști”. Acestea rămân întrebări la care vom răspunde într-un alt text dedicat relației dintre Olga Necrasov și ideologia comunistă, pe baza unor surse din cadrul Arhivelor Naționale și a Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității.

¹⁹ AUAIC Rectorat, dosar nr. 23/1974, f. 18.

atât ca a urmare a apropierii de profesorul său Paul Bujor²⁰, cât și de prietenii familiei, Alexandru și Vera Myller. Ca asistent universitar și mai ales în contextul proliferării ideilor de inspirație nazistă, Olga Necrasov a luat parte la ciclul de conferințe antirasiste, organizate de profesorii „progresiști” din Iași, în cadrul căruia a ținut o conferință publică în care „am combătut rasismul și am arătat caracterul său antiștiințific”²¹.

Așa cum menționează documentele de epocă, după 23 august 1944 s-a înscris în sindicat, unde a fost responsabilă cu difuzarea literaturii științifice sovietice la facultățile de Științe naturale, Geologie-Geografie și Chimie. S-a înscris în cadrul unor organizații, precum Asociația Română pentru strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică (ARLUS), Uniunea Femeilor Antifasciste din România (UFAR). A fost președinte de secție la organizațiile „Crucea Roșie” și „Lupta pentru pace”²² ale Universității ieșene. A absolvit cursul de Istorie a Partidului, a luat parte la diverse cursuri de pregătire politică, iar începând cu anul 1955 s-a înscris ca studentă la Universitatea serală de marxism-leninism. A ținut cursuri de specialitate, „Originea și evoluția vieții”, „Originea și evoluția omului” la diverse școli de cadre de partid²³. Mai mult, în anul 1960, profesorii Petre Jitariu și Mihai I. Constantineanu au fost de părere că Olga Necrasov „a îmbinat în mod armonios documentarea științifică cu metode de predare foarte bine orientate din punct de vedere ideologic”, contribuind astfel la „formarea unei gândiri biologic evoluționistă a studenților, fundamentată pe date științifice bine documentate și, în același timp, la educarea lor comunistă”²⁴.

²⁰ Profesorul ieșean Paul Bujor (1862-1952) s-a încadrat în curentul progresist, participând la disputele social-politice ale vremii. Spre sfârșitul anului 1918, profesorii universitari Paul Bujor, N. Costăchescu, dr. C. I. Parhon, Ion Borcea, C. Popovici au alcătuit o grupare politică, intitulată Partidul Muncitor, un partid al muncitorilor intelectuali și manuali. În februarie 1919 are loc fuzionarea cu Partidul Țărănesc, iar gruparea de la Iași s-a poziționat în partea stângă a acestuia. În noiembrie 1919 a fost ales președinte al Senatului, după ce în februarie 1914 a fost ales în Senat ca reprezentat al Universității din Iași. După 1926, odată cu decizia de unificare cu Partidul Național Român și înființarea Partidului Național Țărănesc, Paul Bujor se retrage și se ocupă doar de activitatea în Universitate. După 1944 își exprimă adeziunea la regimul comunist, redescoperindu-și simpatiile de stânga și mulțumit de „înfăptuirea socialismului”. Vezi Ion Agrigoroaiei, *Universitari ieșeni, președinți ai Senatului României: Paul Bujor, Traian Bratu, Neculai Costăchescu*, Iași, Editura Casa Editoriala Demiurg Plus, 2015, p. 15-64.

²¹ AUAIC Rectorat, dosar nr. 23/1974, f. 19.

²² AUAIC Rectorat, dosar nr. 4/1958, f. 3.

²³ AUAIC Rectorat, dosar nr. 67/1960, f. 29.

²⁴ *Ibidem*, f. 40.

Ca o recunoaștere pentru meritele sale, Olga Necrasov a fost numită membru în cadrul unor asociații științifice, chiar și peste Ocean. A fost membru asociat al revistei *Current Anthropology*, din SUA (1960), membru în consiliul permanent al Asociației Internaționale de Antropologie și Etnologie (1960), membru de onoare al Societății poloneze de Antropologie (1963), membru corespondent al Societății de Antropologie din Paris (1965) și apoi membru asociat al acesteia (1969), membru asociat al Societății de Antropologie de pe lângă Academia Slovacă de Științe (1965), membru de onoare al Institutului Regal de Antropologie al Marii Britanii și Irlandei (1966), membru fondator al Asociației Internaționale de Biologie umană (1968), membru al Centrului Internațional de Studii sarde (Cagliari Italia, 1969), membru în comitetul Asociației Internaționale de Biologie umană (1969), membru în Comitetul Asociației Internaționale de Biologie umană (1969), membru al colectivului de coordonare a grupului de lucru al antropologilor europeni (1969), membru corespondent al Societății de Antropologie din Viena (1970), membru în comitetul de redacție al revistei *Yearbook of european anthropology* (1975). Din 1964, a fost redactor responsabil al revistelor de Antropologie publicate de Academia Română: *Annuaire d'Anthropologie* și *Studii și cercetări antropologice*. Începând cu anul 1974 este numită consultant la *Journal of human evolution* (Academic Press, Londra). De asemenea, a fost distinsă cu medalia comemorativă „Aleš Hrdlička” (1962) și cu premiul „medalia Paul Broca” (Paris, 1980). A fost vicepreședinte al celui de-al VIII-lea și al IX-lea Congres Internațional de Antropologie și Etnologie (Tokio, 1968 și, respectiv, Chicago, 1973) și președinte la numeroase manifestări științifice internaționale din Moscova, Rostock, Bratislava, Brno, Praga, Budapesta, Tokyo, Varșovia, Piestany, Sofia, Kiev²⁵.

Pentru contribuția deosebită la dezvoltarea științelor biologice din țara noastră, profesorul Olga Necrasov a primit următoarele distincții: „Medalia Muncii” (1960), „Ordinul Muncii” clasa a III-a (1963), Medalia „25 de ani de la proclamarea Republicii” (1972), „Ordinul Meritul științific” clasa a II-a (1974)²⁶. Aceste premii reprezintă recunoașterea meritelor cercetărilor sale, iar faptul că Olga Necrasov a fost propusă ca membru în mai multe societăți științifice și chiar ca președinte al diferitelor congrese internaționale, arată că munca acesteia era apreciată de ceilalți colegi, atât pe plan național, cât și internațional.

²⁵ AUAIC Rectorat, dosar nr. 23/1974, f. 15.

²⁶ Luminița Bejenaru, Maria Știrbu, Constantin Toma, *op. cit.*, p. 23-24.

Studiile de antropologie în România

Încă din secolul al XIX-lea, *antropologia* exista în Vechiul Regat sub forma unor preocupări ale celor pasionați de acest domeniu, însă instituționalizarea sa a venit după anul 1919, în urma formării unor catedre și institute de cercetare dedicate acestei specializări. Cercetările în acest domeniu au luat amploare în perioada interbelică, în strânsă legătură cu conceptul de „rasă”, termen folosit pentru a descrie o trăsătură comună a umanității²⁷. În România, termenul „rasă” a fost utilizat în sensul biologic, fiind folosit pentru a descrie o caracteristică a poporului român. Primele cercetări în domeniu au fost realizate de medicul Francisc Iosif Rainer²⁸. Profesorul Rainer reprezintă personalitatea de referință a antropologiei românești instituționalizate. El a reușit să înființeze Institutul de Antropologie din București în anul 1937, inaugurat oficial în 1940 și pe care l-a înzestrat cu un Muzeu de Antropologie²⁹. Aici s-a organizat cel de-al XVII-lea Congres Internațional de Antropologie și Paleoantropologie. Acest congres este considerat un eveniment important în istoria antropologiei românești, deoarece, pe de o parte, a creat un context favorabil inaugurării Institutului de Antropologie din București, iar pe de altă parte a fost un moment cheie în procesul de instituționalizare a disciplinei antropologice în România, precum și plasarea ei între cele mai moderne școli pe plan internațional³⁰.

Primele studii de antropologie realizate în România au aparținut cercetătorului elvețian Eugène Pittard³¹, interesat în mod direct de zona

²⁷ Marius Turda, Conferința „Antropologia românească în perioada interbelică”, susținută la Iași, 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=smpbELTKaKw> (link accesat la 18.02.2021, ora 12).

²⁸ Francisc Iosif Rainer (1874-1944) a fost medic, antropolog, membru de onoare al Academiei Române, fondatorul școlii antropologice din București. Pentru Rainer, antropologia era știința care studia omul în evoluția istorică și în complexitatea sa biologică și culturală. Vezi Adrian Majuru, *Francisc Iosif Rainer. Biografia unui proiect de viață (1874-1944)*, București, Editura Oscar Print, 2017.

²⁹ Cristiana Glavce, „Omagiul profesorului Rainer, la 70 de ani de la inaugurarea Institutului de Antropologie”, în *Antropologie și Biodiversitate*, 2014, p. 9-11.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Eugène Pittard (1867-1962) și-a dedicat întreaga viață studiului omului, prin intermediul a trei domenii predilecte: antropologia, preistoria și etnografia. Pittard a introdus antropologia ca știință în Elveția, prin înființarea Institutului Elvețian de Antropologie al Universității din Geneva, în anul 1912, a revistei „Arhivele Elvețiene de Antropologie Generală” în anul 1914, a Catedrei de Antropologie a Universității din Geneva în anul 1916 și a Societății Elvețiene de Antropologie și Etnologie (împreună cu Otto Schlaginhausen și Fritz Sarasin) în anul 1920. Ulterior, Eugène Pittard va deveni președinte al Institutului Internațional de Antropologie. Vezi Daniela Maria M. Popescu-

Peninsulei Balcanice. Astfel, prima călătorie din această zonă a fost în România, unde a organizat șapte campanii de teren în Dobrogea³². Materialul adunat a fost valorificat ulterior³³, prin colaborarea cu cercetătorii români formați la școala sa doctorală, antropologii Suzana Grințescu-Pop³⁴ și Alexandru N. Donici³⁵, dar și cu alți antropologi ai școlii clujene și ai celei ieșene, Victor Papilian³⁶ și Olga Necrasov³⁷. În această perioadă, dezvoltarea disciplinei a fost puternic influențată de abordările teoretice și metodologice ale școlii franceze³⁸, coordonată de Paul Broca³⁹. Școala antropologică a lui Paul Broca se încadra în curentul evoluționist, acordând o mare importanță antropologiei fizice⁴⁰.

Spineni, *Impactul personalității lui Eugène Pittard în antropologia și cultura română*, București, Editura „Muzeul Literaturii Române”, 2015.

³² Daniela Maria M. Popescu-Spineni, *op. cit.*, p. 5.

³³ Cartea lui Eugène Pittard, *Les peuples des Balkans: recherches anthropologiques dans la Péninsule des Balkans, spécialement dans la Dobroudja* (1920), este o lucrare de referință în antropologia europeană a vremii și o bază a cercetărilor viitoare asupra popoarelor din Peninsula Balcanică

³⁴ Suzana Grințescu-Pop (1908-1977) a fost un antropolog român. Și-a susținut doctoratul în antropologie sub coordonarea profesorului Eugène Pittard. Este considerat formator al generațiilor următoare de antropologi bio-medicali din cadrul actualului Institut de Antropologie „Fr. I. Rainer” București. Între Olga Necrasov și Suzana Grințescu-Pop a existat o colaborare fructuoasă și îndelungată. Vezi Olga Necrasov, Suzana Pop, Teodor Enăchescu, „Contribuție la studiul antropologic al populației din bazinul superior al Bistriței. Studiul antropologic al populației din comuna Hangu”, în *Annuaire Roumain d'Anthropologie*, III, 1957; Olga Necrasov, Suzana Popescu, *Considérations sur la structure anthropologique de la population des Carpathes Orientales Roumaines (versant-Est)*, 1958 etc.

³⁵ Alexandru N. Donici (1886-1936) a fost primul antropolog basarabean. Și-a făcut studiile universitare la Paris și Geneva. După susținerea licenței în *Științe Naturale*, hotărăște să se stabilească definitiv în Geneva. Aici frecventează cursurile de antropologie susținute de Eugène Pittard, unde și rămâne ca student al său și cu care colaborează la o serie de articole științifice. Vezi Daniela Maria M. Popescu-Spineni, *op. cit.*, p. 34.

³⁶ Victor Papilian (1888-1956) este considerat fondatorul antropologiei clujene. A fost primul președinte al Societății Române de Antropologie. Vezi http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Victor_Papilian (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

³⁷ În cadrul Institutului de Antropologie din București există un fond conținând corespondența dintre Olga Necrasov și Eugène Pittard. Pentru o parte din scrisori, vezi Maria M. Popescu-Spineni, *op. cit.*, p. 41-43.

³⁸ Marius Turda, Maria Sophia Quine, *Istorie și rasism. Ideea de rasă de la Iluminism la Donald Trump*, Iași, Editura Polirom, 2019, p. 112.

³⁹ Pierre Paul Broca (1824-1880) este considerat fondatorul antropologiei franceze. Medic și antropolog, Broca a creat Societatea de Antropologie din Paris (1859), Laboratorul de Antropologie (1867) și Muzeul Broca (1868). Vezi <https://www.britannica.com/biography/Paul-Broca> (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

⁴⁰ Maria M. Popescu-Spineni, *op. cit.*, p. 4.

În România, primii specialiști în antropologie, ca profesie, s-au format relativ târziu, spre sfârșitul anilor 1930, cum sunt, de exemplu, antropologii Alexandru Donici, Suzana Grințescu-Pop sau Olga Necrasov. Până la aceștia, cei care s-au ocupat de această specializare au fost de profesie medici, cum a fost Francisc Iosif Rainer.

La Iași, Catedra de Antropologie și Paleontologie se formează în anul 1930, iar cel numit de Senat și Consiliul Facultății de Științe, ca profesor titular, este Ion Gh. Botez⁴¹, care predă aceste cursuri până în 1948, atunci când este arestat. Profesorului Botez i se datorează și publicarea primului curs de Antropologie din România (1936)⁴². În 1930, Olga Necrasov ține și ea aceste cursuri, ca asistentă a lui Botez. Discipolă a acestuia, Necrasov îl va urma la catedră, după scoaterea acestuia din învățământ. Astfel, Olga Necrasov, împreună cu Maria Cristescu, eleva sa, vor reuși să formeze una dintre cele mai puternice secții de antropologie din țară⁴³. Așadar, putem spune că la Iași s-a înființat prima Catedră de Antropologie, în timp ce la Cluj, în același an, 1930, s-a înființat prima Asociație de Antropologie, iar la București, în anul 1937 s-au pus bazele Institutului de Antropologie.

Sfârșitul anilor 1930 a fost și o perioadă în care antropologia, ca și alte științe, era pregătită să servească politicii momentului. Noi interpretări asupra identității naționale s-au vehiculat în România, după modelul Italiei fasciste sau Germaniei naziste, interpretări care au fost adoptate de unii antropologi, precum Iordache Făcăoaru⁴⁴.

După ce-al de-al Doilea Război Mondial, o nouă generație de antropologi a „îmbrățișat direcțiile impuse de gândirea progresistă și de mișcările pentru drepturi civile din perioada respectivă”⁴⁵. Aceștia au optat pentru o abordare de clasificare a diversității populației, fiind de părere că „genele erau mai relevante decât rasa” în stabilirea diversității biologice a umanității⁴⁶.

În Europa Occidentală, specialiștii erau de părere că „rasa este o unitate biologică integrală care a supraviețuit după secole de amestec

⁴¹ *Anuarul Universității Mihăilene din Iași, 1930-1935*, publicat de Traian Bratu, Iași, 1936, p. 149.

⁴² Gheorghe Iacob, Alexandru-Florin Platon (coord.), *Istoria Universității din Iași*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2010, p. 73.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ Marius Turda, conferința „Antropologia românească în perioada interbelică”, în loc. cit.

⁴⁵ Marius Turda, Maria Sophia Quine, *Istorie și rasism...*, p. 116.

⁴⁶ *Ibidem*.

etnic și strămutări teritoriale”⁴⁷. Antropologul german Ilse Schwidetzky a folosit un nou concept, „biologie națională”, descris ca cel mai recent progres în domeniul biologiei umane comparate și parte componentă a „noii științe rasiale”⁴⁸. Antropologia fizică a avut de suferit cel mai mult de pe urma asocierii sale cu ideea de rasă și gândire rasială, mai ales în țările Europei Centrale și de Est. După apariția unor noi asociații cu profil antropologic, precum Secția Antropologică a Muzeului de Istorie Naturală (Budapesta, 1945) și Comisia de Psihometrie și Antropologie (București, 1946), s-a renunțat la această idee, care a caracterizat sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Altfel spus, în timp ce antropologia din Europa Occidentală și Statele Unite era definită din ce în ce mai frecvent drept „culturală” și „socială”, în Europa Centrală și de Est raportarea era tot la „antropologie fizică”⁴⁹. În România, la finalul celui de-al Doilea Război Mondial, unii antropologi au fost încarcerati (cazul profesorului ieșean Gh. I. Botez), s-au desființat catedre și departamente universitare (Iași, București), iar antropologia rasială „burgheză” a fost catalogată „incompatibilă” cu noile ideologii științifice importate din Uniunea Sovietică⁵⁰. La începutul anilor 1950, antropologia era privită ca „promotoare a rasismului”⁵¹.

În noul context ideologic și politic, intenția guvernului comunist era de a desființa Institutul de Antropologie din București, etichetat drept un „cuib de rasiști”, mai ales că, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, s-au dezvoltat demersurile care implicau specialiști, metodologii și modele conceptuale aparținând mai multor domenii. Însă, medicul și antropologul Ștefan Milcu preia conducerea acestuia și îl transformă în Centru de Cercetări Antropologice, unde reușește să dezvolte ideile lui Iosif Rainer, continuând cu abordarea interdisciplinară în cercetarea ființei umane⁵². La Iași, după arestarea profesorului Gh. I. Botez, cursul de Antropologie a fost suspendat și reluat de succesoarea sa, Olga Necrasov, abia în 1960.

În anii 1960, în România, Olga Necrasov, Victor Săhăleanu și Ștefan Milcu au inițiat un proiect, „Atlasul Antropologic al României”⁵³, prin

⁴⁷ *Ibidem*, p. 118.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 119.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ Gheorghică Geană, „Ștefan Marius Milcu. Linii mișcate ale unui prezumtiv portret esențial”, în *Antropologie și interdisciplinaritate*, București, 2014, p. 35.

⁵² Firu Pătru, „Portret antropologic al prof. dr. Marius Ștefan Milcu”, în *Antropologie și interdisciplinaritate...*, p. 15.

⁵³ Într-o primă etapă, *Atlasul Antropologic al României* a fost alcătuit pe criterii geografice: Transilvania (2005-2006), Muntenia (1999), Moldova (2008), Oltenia (1968),

care se dorea încadrarea omului ca membru al unei societăți formate în anumite condiții istorice, geografico-ecologice și socio-economice.

Relația antropologului Olga Necrasov cu cercetătorii din mediul academic străin

Schimbările academice internaționale la Universitatea ieșeană au fluctuat în funcție de contextul politic. În perioada comunistă, se poate vorbi de trei perioade: prima dintre acestea coincide cu „instaurarea și consolidarea în România a regimului politic românesc”, adică de la sfârșitul războiului până la începutul anilor '60. Cea de-a doua perioadă se întinde până la sfârșitul anilor '70, „singurul interval de dezvoltare și relativ de prosperitate cunoscut de România în timpul acestui regim”. Ultima perioadă se identifică cu anii '80, când „criza economică și deficitul din ce în ce mai mare de legitimitate al regimului au devenit acute, legăturile Universității din Iași cu străinătatea au înregistrat, și ele, un anumit regres, fiind marcate de ambianța generală nefavorabilă”⁵⁴.

În contextul politic de deschidere către alte state, de legitimare a conducerii de la București prin recunoaștere și colaborare internațională, în 1962 s-a înființat *Secretariatul de Relații Internaționale al Universității*. Primele facultăți care au beneficiat de aceste schimburi de experiență au fost cele din domeniul *Științelor*, mai exact Facultățile de Matematică, Fizică, Chimie, Biologie. La început, relațiile de colaborare au fost stabilite cu universitățile din țările socialiste, mai ales cu Jena (RDG), Lublin (Republica Populară Polonă) și Debrecen (Republica Populară Ungară). În documente sunt menționate și câteva centre din Berlinul de Est, Budapesta și Pecs. Însă, odată cu jumătatea anilor '60, țările occidentale încep să apară pe harta *destinațiilor Erasmus*: Austria, Marea Britanie, Olanda, Belgia, Danemarca, Norvegia, Franța, Italia, Anglia și chiar SUA⁵⁵.

Banat (2004) și Dobrogea (2010). În cea de-a doua etapă, materialele antropologice au fost concentrate astfel încât să poată fi publicate sub forma unui compendiu, cu titlul *Atlasul Antropologic al României*. Lucrarea a fost tipărită în două volume: în primul volum (2011, coordonatori Elena Radu, Cristiana Glavce, Maria Bulai Știrbu), au fost abordate aspecte de metodologie și morfologie, insistându-se pe anumite particularități ale constituției și pe nutriție, iar în cel de-al doilea (2012, coordonator Corneliu Vulpe), s-a prezentat structura bioantropologică la diferite populații, caracterele dermatoglice, hemotipologice, precum și structura antropologică a populațiilor vechi.

⁵⁴ Alexandru-Florin Platon, „Relațiile internaționale ale Universității (1945-1989)”, în Gheorghe Iacob, Alexandru-Florin Platon (coord.), *Istoria Universității din Iași...*, p. 615-651.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 618-619.

Legăturile Olgăi Necrasov cu mediile academice din străinătate au fost reluate înainte de 1960. De exemplu, în vara anului 1957, ea a făcut o călătorie de studii în Bulgaria, iar în toamna aceluiași an a plecat la un schimb de experiență în URSS⁵⁶. Un an mai târziu, Olga Necrasov reia corespondența cu mediul academic german și nu doar cu orașe care se aflau în RDG, ci și cu cele din RFG. Mai exact, o corespondență intensă a întreținut cu profesorul Ilse Schwidetzky⁵⁷, care îi solicită un raport asupra antropologiei românești⁵⁸. Aceasta a avut o colaborare de lungă durată cu antropologi din zona comunistă a Europei, printre care româncă Olga Necrasov și bulgarul Peter Boev⁵⁹, care puneau un accent deosebit pe descrierile morfologice. Colaborarea dintre Necrasov și Schwidetzky a început chiar din 1937, pe când aceasta din urmă era asistenta profesorului Egon Freiherr von Eickstedt. Cele două s-au întâlnit la Congresul Internațional de Antropologie și Preistorie, organizat la București. Necrasov participând ca delegat din partea Laboratorului de Antropologie din Iași. Această oportunitate, își amintea ea într-un memoriu, „mi-a lărgit mult orizontul și mi-a permis să stabilesc câteva legături cu specialiști de peste graniță”⁶⁰. Tot în anul 1958, academicianul român colaborează și cu Universitatea din Kiel, RFG⁶¹, pentru un schimb de articole pe tema antropologiei. Colaborarea cu cercetători din RFG și RDG nu este una întâmplătoare; Olga Necrasov urmasse scurte stagii de cercetare și documentare în Berlin, Breslau, München, Frankfurt, Stuttgart, Kiel, Hamburg, Leipzig și Dresda, între anii 1937 și 1938⁶².

Atenția ei a fost îndreptată și către rezultatul cercetărilor antropologice ale colegilor din țările blocului comunist, existând un schimb de

⁵⁶ AUAIC Rectorat, dosar nr. 4/1958, f. 49.

⁵⁷ Ilse Schwidetzky (1907-1997) a fost un antropolog german, a făcut parte din echipa de înființare a Institutului de Antropologie din Mainz și a lucrat aici în perioada 1946-1975. A fost membru de onoare în numeroase asociații academice. Aceasta era recunoscută pentru poziția pe care o avea cu privire la ideea de rasă, conform căruia, în urma amestecului etnic și a strămutărilor teritoriale, a rămas o unitate biologică. Vezi, <http://gutenberg-biographics.uni-mainz.de/personen/register/eintrag/ilse-schwidetzky.html> (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

⁵⁸ Arhiva Muzeului Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (în continuare, Arhiva Muzeului), fond personal Olga Necrasov, dosar II.1, f. 2.

⁵⁹ Peter Boev (1920-2006) a fost un recunoscut antropolog bulgar cu care Olga Necrasov a avut o colaborare lungă pe plan științific.

⁶⁰ Luminița Bejenaru, Maria Știrbu, Constantin Toma, *op. cit.*, p. 18.

⁶¹ Arhiva Muzeului, fond personal Olga Necrasov, document aflat în expoziția permanentă.

⁶² Luminița Bejenaru, Maria Știrbu, Constantin Toma, *op. cit.*, p. 18.

articole științifice în acest sens. Astfel, primește o scrisoare de la Departamentul de Antropologie din cadrul Academiei de Științe din Cehoslovacia, unde este înștiințată că a fost desemnată „invitatul de onoare” al întâlnirilor antropologilor cehoslovaci⁶³. Acest lucru subliniază reputația pe care Olga Necrasov și-a format-o în rândul colegilor săi, făcându-se remarcată prin activitatea sa științifică de dinaintea anilor 1960.

După anul 1960, colaborarea științifică a profesorului ieșean cu antropologii din mediul academic occidental se intensifică. Pe lângă relațiile deja stabilite⁶⁴, au apărut și altele noi. Invitațiile la simpozioanele de specialitate, precum și schimburile de articole au fost din ce în ce mai multe. Necrasov primește o invitație la Congresul de Antropologie organizat de Institutul de Antropologie al Universității „Friedrich Schiller” din Jena în anul 1961⁶⁵, invitație trimisă chiar de către directorul acestuia, Herbert Bach⁶⁶, ceea ce subliniază, încă o dată, notorietatea, de care se bucura, pe plan internațional. Era o perioadă de început a colaborărilor, recunoscută la nivel central, ceea ce constituia un avantaj în continuarea cercetărilor de care aceasta era preocupată. Altfel spus, i se oferea oficial posibilitatea de a pleca să studieze în străinătate, așa cum o făcea în anii 1930-1940.

Olga Necrasov nu a avut colaborări doar cu cercetătorii din institutele de Antropologie, ci și cu cei din muzeele de profil, cum ar fi, de exemplu, Muzeul de Istorie din Berna, Elveția⁶⁷. Profesorul Hansjürgen Müller-Beck⁶⁸

⁶³ Arhiva Muzeului, fond personal Olga Necrasov, dosar II.1, f. 3.

⁶⁴ Olga Necrasov și Ilse Schwidetzky au avut o colaborare de lungă durată. Mai exact, în anul 1961, Ilse Schwidetzky îi propune să colaboreze la un volum colectiv dedicat antropologului german Egon Freiherr von Eickstedt. Vezi Arhiva Muzeului, fond personal Olga Necrasov, dosar II.1, f. 5.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 6.

⁶⁶ Herbert Bach (1926-1996) a fost unul dintre inițiatorii serviciului de consiliere genetică umană din Germania de Est (RDG). În calitate de director al Institutului de Antropologie al Universității „Friedrich Schiller” din Jena, el a stabilit genetica umană cu rolurile sale majore în predare, diagnostic și consiliere genetică. În 1974, în cadrul Institutului a fost deschis unul dintre primele cabinete de consiliere genetică. Institutul pe care l-a condus a fost membru al proiectului de cooperare al Ministerului Sănătății pentru stabilirea geneticii umane în RDG. Obiectivele antropologului Herbert Bach erau realizarea de concepte pentru implementare și coordonarea serviciului de consiliere genetică. În 1978, a devenit și șeful Centrului Serviciului de consiliere genetică din RDG. În plus, Bach a avut o mare influență a discursului etic despre genetica umană. Vezi https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-51783-4_13 (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

⁶⁷ Arhiva Muzeului, fond personal Olga Necrasov, dosar II.1, f. 11.

⁶⁸ Hansjürgen Müller-Beck (1927-2018) a fost un preistoric german. Și-a luat doctoratul în 1955 cu teza „Paleoliticul vechi superior din sudul Germaniei”. Din 1956

îi propune un schimb, pe termen lung, de articole științifice publicate în diverse reviste de specialitate. La muzeul Moraviei din Brno (Republica Socialistă Cehoslovacă), Olga Necrasov a realizat o copie fidelă a „craniului Cioclovina”⁶⁹, iar directorul acestuia, antropologul Jan Jelínek⁷⁰, a fost plăcut surprins și, totodată, recunoscător pentru acest lucru. În anul 1962, acesta din urmă îi scrie antropologului român, în speranța că vor colabora la reeditarea revistei *Anthropologie*, cu scopul de „a crea pentru antropologia cehoslovacă și străină un centru internațional de lucru în acest important domeniu științific”. Dorința lui Jelínek era una de a lucra cu toți cercetătorii din străinătate, în „tradiția antropologiei de dinainte de război”⁷¹. Ceea ce este interesant la această scrisoare este faptul că pe prima pagină figurează un aviz din partea conducerii Universității, care se arată „foarte mulțumită de această solicitare și își dă avizul favorabil”⁷².

Olga Necrasov a avut parteneriate și cu Institutele de Antropologie din Republica Populară Polonă și Praga (Republica Socialistă Cehoslovacă). În anul 1962 ea este invitată la un stagiul de cercetare de șapte zile la Academia Poloneză de Științe, deoarece „Institutul de Antropologie al Academiei noastre este foarte interesat de munca Dumneavoastră”⁷³, iar un an mai târziu, în 1963, conducerea Academiei de Științe din Praga

până în 1959 a fost asistent al lui Hans-Georg Bandi în cadrul Departamentului de preistorie și istorie timpurie a Muzeului istoric Bernisches. De la mijlocul anului 1962 lucrează ca asistent de cercetare la Colecția Preistorică de Stat din München, conducând săpăturile de la Speckberg lângă Meilenhofen. Vezi, <https://www.landesmuseum-vorgeschichte.de/archaeofilm/harald-meller-trifft-hansjuergen-mueller-beck.html> (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

⁶⁹ Arhiva Muzeului, fond personal Olga Necrasov, dosar II.1, f. 19. Craniul cunoscut drept Cioclovina 1, descoperit din întâmplare în Peștera Cioclovina Uscată din Hunedoara, în anul 1941 a fost confirmat ca aparținând unuia dintre cei mai vechi europeni. Pe lângă datarea ce indica o vârstă de aproximativ 28.500 de ani, analizele ADN par să confirme că acest craniu a aparținut unui *Homo sapiens* și este printre cele mai vechi specimene umane descoperite în Europa Centrală și de Sud-Est. Vezi, <https://scinews.ro/cioclovina-1/> (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

⁷⁰ Jan Jelínek (1926-2004) a fost antropolog, muzeolog, director al Muzeului Moravian din Brno, Cehia. În anul 1971 a fost ales președinte al organizației ICOM (International Council Of Museums) și este recunoscut pentru implicarea lui și creșterea progresivă a acestei organizații. Totodată, el a susținut activitatea de cercetare în muzee, fiind de părere că muzeul devine un „simplu difuzor” fără această activitate. Vezi, <https://www.encyclopedia.com/science/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/jelinek-jan> (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

⁷¹ Arhiva Muzeului, fond personal Olga Necrasov, dosar II.1, f. 9.

⁷² *Ibidem*. Acest acord din partea conducerii Universității ieșene putea însemna o deschidere către mediul academic internațional.

⁷³ Arhiva Muzeului, fond personal Olga Necrasov, document aflat în expoziția permanentă.

îi solicită o bibliografie a antropologiei românești⁷⁴. Tot în această perioadă, în 1969, Carlo Maxia, directorul Centrului Internațional de Studii Sarde⁷⁵ din Cagliari, Italia, îi trimite Olgăi Necrasov o scrisoare prin care o felicită pentru colaborarea pe care au avut-o și, totodată, pentru obținerea titlului de membru al acestui Centru Internațional⁷⁶.

Pe lângă această corespondență științifică, o serie de telegrame pun în evidență colaborarea internațională pe care Olga Necrasov o avea în anii '60. Sunt răspunsuri la articolele pe care savanta le trimitea sau le primea de la colegii săi, de la: Laboratorul de Antropologie de la Sorbona, Franța (1965)⁷⁷, Laboratorul de Zoologie din Utrecht, Olanda (1965)⁷⁸, Institutul de Plante și Animale din Moscova, URSS (1965)⁷⁹, Institutul de Antropologie din Mainz, RFG (1965)⁸⁰, Institutul de Zoologie din Varșovia, Republica Populară Polonă (1968)⁸¹ etc.

Prin cercetările sale dedicate structurii antropologice a populațiilor care au trăit pe teritoriul țării noastre, Olga Necrasov s-a remarcat în cercul cercetătorilor din afară, fiind apreciată pentru munca depusă. Faptul că aceasta a avut diverse și multe colaborări științifice arată că era o perioadă favorabilă schimbului de informații, dar și că cercetările sale au pus bazele unor noi discipline la Universitatea ieșeană, într-un circuit internațional.

Anii 1970 sunt considerați ca o perioadă de dezvoltare a relațiilor Universității ieșene cu universitățile din Europa, însă, odată cu începutul anilor 1980, aceste schimburi de experiență încep să fie din ce în ce mai timide, faptul constatându-se și în corespondența Olgăi Necrasov.

Un exemplu în acest sens este o scrisoare din 1970, primită de la Institutul de Zoologie, din cadrul Universității „Johannes Gutenberg-Universität” din Mainz, Germania, prin care este rugată să întocmească o recomandare pentru unul dintre colegii lor de institut, Dr. H. Hemmer, care se pregătea să primească abilitarea⁸². Faptul că Olga Necrasov este

⁷⁴ Arhiva Muzeului, fond personal Olga Necrasov, dosar II.1, f. 10.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 26.

⁷⁶ Carlo Maxia (1907-1996) a fost un antropolog italian, profesor de anatomie umană și antropologie la Universitatea din Cagliari, Italia. În 1953 a fondat Institutul de Antropologie și Muzeul Sardinian de Antropologie și Etnografie. Vezi <https://people.unica.it/carlomaxia/curriculum/> (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

⁷⁷ Arhiva Muzeului, fond personal Olga Necrasov, dosar II.1, f. 13.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 14.

⁷⁹ *Ibidem*, f. 4.

⁸⁰ *Ibidem*, f. 18.

⁸¹ *Ibidem*, f. 17.

⁸² *Ibidem*, f. 28.

consultată în această privință arată, încă o dată, că preocupările sale în domeniul antropologiei erau recunoscute la nivel internațional. Deși acești cercetători din lumi diferite aveau concepții diferite asupra termenului de *rasă*, Olga Necrasov era văzută ca un specialist în domeniu, iar părerea ei în formarea unui tânăr antropolog era de luat în considerare. O altă recomandare pe care aceasta a alcătuit-o a fost pentru Silvana Borgognini Tarli⁸³, care a concurat și obținut un post de cercetător în domeniul antropologiei⁸⁴.

Mai mult, relațiile cu colegii din străinătate devin mai apropiate, scrisorile devin cordiale, chiar și cu directorii acestor institute, ceea ce arată că ei au devenit și prieteni, nu doar colegi. Unul dintre aceștia, Pál Lipták⁸⁵, este interesat de „prelegerea despre etnogeneza poporului român”, prelegere pe care Olga Necrasov a susținut-o pe baza unei documentări realizate pe când se afla la studii în Franța⁸⁶. Faptul că aceasta a optat să cerceteze în Franța nu era o noutate, având în vedere metodologia propusă de școala lui Paul Broca, pe care Olga Necrasov a susținut-o. Fiind considerată de noii cercetători „deschizătoare de drumuri” în acest domeniu, Aleksander Dhima⁸⁷ îi solicită informații despre antropologia albanezilor,

⁸³ Silvana Borgognini Tarli a fost un antropolog din Pisa, Italia. Lucrarea sa după care este recunoscută este *Antropologia e antropometria*, 1987. Vezi, <http://worldcat.org/identities/lccn-n92805275/> (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

⁸⁴ Arhiva Muzeului, fond personal Olga Necrasov, dosar II.1, f. 49.

⁸⁵ Pál Lipták (1914-2007) a fost un antropolog maghiar și membru al Academiei Maghiare de Științe, specializat în antropologie istorică și etnogenază maghiară. Pe baza examinărilor scheletelor, el a îmbunătățit metoda diagnosticului diferențial antropotaxonomic pentru europide și mongolide. Din vara anului 1949 până în 1960, a lucrat ca cercetător științific la Departamentul de Antropologie din cadrul Muzeului Maghiar de Istorie Naturală din Budapesta. Între 1958 și 1962, a fost membru în Comitetul tematic antropologic al Academiei Maghiare de Științe. În 1960, a fost numit și șef al Departamentului de antropologie al Universității „József Attila” din Szeged și a lucrat acolo până în 1980. A fost membru al Comitetului antropologic al Academiei Maghiare de Științe din 1962 până în 1985. În 1969 și-a susținut teza de doctorat: „Antropologia etnogenezei maghiare”. Ulterior, a fost și redactor-șef la *Acta Biologica Szegediensis*, din 1975 până în 1980. Vezi [http://bekeswiki.bmk.hu/index.php/Lipt%C3%A1k_P%C3%A1l_\(1922-2007\)](http://bekeswiki.bmk.hu/index.php/Lipt%C3%A1k_P%C3%A1l_(1922-2007)) (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

⁸⁶ Arhiva Muzeului, fond personal Olga Necrasov, dosar II.1, f. 30.

⁸⁷ Aleksandër Dhima (1949-) este considerat primul antropolog albanez. A fost numit pe acest post, de cercetător în domeniul Antropologiei, în anul 1973, pe când avea doar 24 de ani. Tot în acest an, Dhima îi scrie o scrisoare Olgăi Necrasov și îi cere o îndrumare, având în vedere că aceasta a studiat subiectul și pe acest spațiu geografic. Mai târziu, Dhima a fost apreciat pentru rezultatul cercetărilor sale, iar unul dintre profesorii săi coordonatori din Germania, prof. Dr. Horst Schmidt, nota într-o recomandare faptul că Dhima a reușit să ducă Albania pe aceleași metodologii, precum

deoarece „nu există nicio cercetare antropologică în afară de a Dumneavoastră”. Olga Necrasov a alcătuit câteva studii asupra albanezilor pe când se afla în Albania, într-un schimb de experiență, în anul 1960.

Pe lângă corespondența științifică, avem o serie de invitații la diferite congrese de *Antropologie*. De exemplu, ea a fost invitată la un simpozion organizat în Iugoslavia, în anul 1973⁸⁸, pentru ca, în anul 1974⁸⁹, la invitația antropologului Jean Benoist, să participe la congresul de la Montréal, Canada⁹⁰.

Concluzii

După cel de-al Doilea Război Mondial, relațiile dintre cercetătorii români și cei din străinătate au fost atent monitorizate. Odată cu sărbătorirea Centenarului Universității ieșene, schimbul de experiență cu mediul academic extern a fost reluat oficial, chiar dacă exista obligația de a limita relațiile doar cu universități din state socialiste, precum Jena (RDG), Lublin (Republica Polonă Polonă) și Debrecen (Republica Populară Ungară). Olga Necrasov a avut o colaborare destul de bogată cu mediul academic aflat atât în zona comunistă a Europei, dar și în afara acesteia.

Deși provenea dintr-o țară aflată în blocul comunist, acest lucru nu a împiedicat-o să colaboreze cu cercetătorii aflați în afara blocului, cum este, de exemplu, corespondența cu Ilse Schwidetzky, cu care se afla în contact chiar înainte de instaurarea regimului comunist. Deși studiile Olgăi Necrasov poartă amprenta antropologiei germane, prin accentul special pus pe descrierea morfologică a populației, cele două nu au lucrat, totuși, niciodată împreună la elaborarea vreunei cercetări. Se poate observa că cele mai multe studii ale Olgăi Necrasov sunt semnate de un singur autor sau în colaborare cu alți colegi din țară, foști studenți. Singurul antropolog străin cu care a semnat câteva articole, în colaborare, este cercetătorul bulgar Peter Boev. O parte semnificativă din articolele știin-

sunt cele din Germania. Vezi <http://www.gazetatema.net/2019/04/06/aleksander-dhima-mjeku-qe-u-be-antropolog/> (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

⁸⁸ Arhiva Muzeului, fond personal Olga Necrasov, dosar II.1, f. 34.

⁸⁹ *Ibidem*, f. 45.

⁹⁰ Jean Benoist (1929-) este medic și antropolog. A contribuit la dezvoltarea antropologiei în Quebec și la cunoașterea structurilor sociale și culturale ale societăților creole. O parte importantă a lucrării sale se referă și la antropologia medicală, pe care a predat-o la Aix-en-Provence, în perioada 1981-2000. De asemenea, a creat Centrul de Cercetare din Caraibe al Universității din Montreal și asociația AMADES (antropologie medicală aplicată dezvoltării și sănătății). Vezi, <https://www.persee.fr/authority/389218> (link accesat la 13.02.2021, ora 12).

țifice sunt publicate în reviste de specialitate din străinătate, scrise în limbile engleză, franceză, germană și rusă.

În articolele publicate de Olga Necrasov (peste 200), nu a plătit tribut partidului aflat la putere. Lucrările sale au avut un caracter pur științific, în care a cercetat populația de pe teritoriul țării noastre (morfolologic, serologic, fiziologic, tipologic). Cu toate acestea, evoluția sa profesională într-un context problematic nu este una care poate fi trecută cu vederea. Indiscutabil, era un foarte bun profesionist, însă realizările ei au fost posibile și prin devotamentul față de Partidul Comunist. Responsabilă cu difuzarea presei științifice sovietice și absolventă a diferitelor „școli de partid”, Necrasov a avansat profesional de la gradul de *conferențiar* la cel de *profesor* în doar doi ani (1957-1959), într-o specializare ce punea numeroase probleme de fidelitate ideologică. Semnele unei afinități cu regimul deveniseră evidente de timpuriu. După 1948, când profesorul Gh. I. Botez a fost arestat, Olga Necrasov a fost numită la catedră în locul acestuia și avansată imediat la gradul de *conferențiar* (1949), poziție din care a reușit să reintroducă Antropologia pe lista cursurilor facultative.

Pe de altă parte, o cercetare atentă asupra influențelor în cercetările ei și a formației academice pune sub semnul întrebării o adeziune totală la modelul sovietic, la matrița de interpretare a *Antropologiei* stabilită la Moscova. Olga Necrasov și-a realizat studiile de antropologie urmând modelul primelor școlilor germane și franceze, care aveau în centru ideea de antropologie fizică. Cercetările sovietice, ce se opuneau interdisciplinarității, nu au găsit rezonanță în lucrările profesorului ieșean. În aceste condiții, rămân legitime câteva întrebări: a fost Olga Necrasov un simpatizant al regimului sau Partidul Comunist a fost doar un instrument de care Olga Necrasov s-a folosit pentru ascensiunea academică? A făcut parte din structurile comuniste îmbrățișând ideologia, sau doar din necesitatea de a-și atinge obiective profesionale? Cum a decurs ascensiunea ei didactică în perioada comunistă? Aceste întrebări vor constitui subiectul unui alt demers, care va avea în centru relația profesorului Olga Necrasov cu ideologia comunistă.

**Academic Dialogue in the World of Monologue.
The Scientific Correspondence of the Anthropologist Olga Necrasov
(Summary)**

Keywords: *anthropology, race, intellectual biography, academic exchanges, Francisc Iosif Rainer.*

The academic school of Iași is related to names that contributed significantly to the development of science in our country, regardless of the political or social changes that the University went through. Olga Necrasov falls in this category. She was the specialist who developed and elevated Romanian anthropology to the standards of the great European anthropology schools. Her academic portrait, teaching, and research activity are the subject of the present paper that focuses on the relation with foreign academia in a period in which the cultural activity was on close surveillance.

Olga Necrasov had a rich collaboration with academics from communist Europe and beyond, as, for example, the one with Ilse Schwidetzky from the Federal Republic of Germany, with whom she established a connection before the establishment of the communist regime. Although Olga Necrasov's studies bear the mark of German anthropology, through the focus on the morphological description of society, the two didn't work together to develop a study, as was the case with other foreign researchers.

Although her professional ascension was based on scientific merits, it was rather fulminant for the period. Responsible for the diffusion of the soviet scientific press and graduate of several "party schools", Necrasov was promoted from Associate Professor to Professor in only two years (1957-1959), in a specialization that posed numerous issues of ideological fidelity.

Professor Necrasov studied anthropology by following the model of the first German and French schools, which focused on physical anthropology. The soviet approach, that opposed interdisciplinary studies, adopted by Necrasov, did not have a true echo in her studies. In this context, two legitimate questions arise: was Olga Necrasov a sympathizer of the regime? Or the Communist Party was just an instrument Olga Necrasov used for social ascension?